

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Koloveden kansallispuistosta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä helmikuuta 2013 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi Koloveden kansallispuistosta (HE 181/2012 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (MmVL 2/2013 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ympäristöneuvos Jukka-Pekka Flander ja hallitusneuvos Satu Sundberg, ympäristöministeriö

- ylitarkastaja Rami Sampalahti, maa- ja metsätalousministeriö
- aluejohtaja Matti Määttä, Metsähallitus
- diplomi-insinööri Pasi Ryhänen, Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- suojeluasiantuntija Sini Eräjää, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- Enonkosken kunta
- Heinäveden kunta
- Savonlinnan kaupunki
- Etelä-Savon maakuntaliitto
- Suomen riistakeskus
- Suomen Metsästäjäliitto ry
- Pirttimäen erämiehet ry
- Pölläkän metsästysseura ry
- Savonrannan riistanhoitoyhdistys
- Suomen Metsästäjäliiton Suur-Savon piiri ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Koloveden kansallispuistosta. Lailla laajennettaisiin vuonna 1990 perustettua Koloveden kansallispuistoa liittämällä siihen noin 3 526 hehtaarin suuruiset valtion omistamat alueet. Samalla Koloveden kansallispuiston rauhoitussäännökset saatettaisiin pääosin vastamaan luonnonsuojelu-

lain säännöksiä. Koloveden kansallispuisto ja siihen nyt liitettäväksi ehdotetut alueet sisältyvät pääosin Natura 2000 -verkostoon. Koloveden kansallispuiston kokonaispinta-ala olisi laajennuksen jälkeen noin 5 834 hehtaaria.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Koloveden kansallispuiston laajentaminen

Ehdotetulla lailla laajennetaan vuonna 1990 perustettua Koloveden kansallispuistoa ja saataan samalla kansallispuiston rauhoitussäännökset pääosin vastaamaan uudistetun luonnonsuojelulain (58/2011) säännöksiä. Koloveden kansallispuisto ja siihen nyt liitettäväksi ehdotetut alueet sisältyvät pääosin Natura 2000 -verkostoon ja vuonna 1990 hyväksytyyn rantojensuojeluohjelmaan. Laajennusalueet ovat suurimmaksi osaksi yksityisiltä ja yhteisöiltä suojelutarkoituksiin hankittuja valtion maita ja vesiä. Lisäksi puistoon esitetään liitettäväksi osa Nahkiaissalon alueesta, jonka Metsähallitus on METSO-periaatepäätöksen mukaisesti osoittanut suojelumetsäksi.

Valiokunta toteaa, että Koloveden kansallispuiston rauhoitusmääräyksistä on säädetty Koloveden kansallispuistosta annetussa asetuksessa (168/1990), joka on annettu Koloveden kansallispuistoa koskevan lain nojalla. Vuonna 2011 voimaan tullessa luonnonsuojelulain osittais-uudistuksessa kansallispuistojen rauhoitusmääräykset niitä koskevine poikkeuksineen siirrettiin lain tasolla säädettäväksi. Tässä yhteydessä luonnonsuojelulaista poistettiin perustuslain 80 §:n vastaisena mahdollisuus antaa kansallispuistoja koskevia rauhoitussäännöksiä asetuksella. Tämän vuoksi lakiesityksessä ehdotetaan, että nykyinen Koloveden kansallispuistoa koskeva laki kumotaan ja sen tilalle säädetään kokonaan uusi laki Koloveden kansallispuistosta.

Esityksessä ehdotetaan rauhoitussäännösten osalta viittaussäännöstä luonnonsuojelulain kansallispuistoja koskeviin 13—15 §:iin. Nykyiseen Koloveden kansallispuistoasetukseen sisältyvät rauhoitussäännökset vastaavat pääosin näitä lain säännöksiä. Valiokunta toteaa, että kan-

sallispuistoa koskevat rauhoitussäännöt jäävät pääosin ennalleen.

Koloveden kansallispuiston suojeluarvot

Valiokunta pitää Koloveden kansallispuiston laajentamista eteläisen Suomen luonnonsuojelun edistämisen kannalta erittäin tarpeellisenä. Puiston laajennusalueet turvaavat metsien monimuotoisuuden ja maisema-arvojen säilymistä, edistävät saimaannorpan suojelulle asetettuja tavoitteita ja parantavat alueen virkistyskäytön mahdollisuuksia. Kansallispuiston alueeseen kuuluu nykyään lähes yksinomaan saaria, kun taas uuteen laajennettuun kansallispuistoon kuuluu myös mannerrantoja sekä laajoja vesialueita. Liitettävät alueet muodostavat yhdessä nykyisen kansallispuiston kanssa kokonaisuuden, jonka seurauksena puisto on huomattavasti eheämpi suojelualue.

Alueen maisemat ovat erikoisuus suomalaisessa järviluonnossa: maisemaa hallitsevat luodekaakkoisuuntaiset suurmuodot ja kallioperän ruuheisuus. Kalliojyrkänteet kohoavat vedestä korkeimmillaan yli 50 metriin järvenpinnasta. Koloveden selkävedetkin ovat kapeita ja niiden rannat kallioisia ja karuja. Kansallispuisto ja sen laajennusalue on kokonaisuutena eteläsuomalaisittain poikkeuksellisen erämaisena ja hiljaisena säilynyt alue.

Kolovesi on alueelta kerätyn lajistotiedon perusteella todennäköisesti Etelä-Savon arvokaimpia vanhojen metsien suojelualueita. Metistä lähes kaksi kolmasosaa on yli satavuotiaita. Osassa alueen metsiä on vanhan luonnonmetseen piirteitä, osassa kalliometsien nopeasti taantuvia luontotyyppisiä ja lajeja. Kallioulouheen ja -murskeen sekä kiven käyttö rakentamisessa on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla. Uusimpien uhanalaisuusselvitysten mukaan erityisesti kalliometsien luontotyyppit ja lajit ovat vähentyneet nopeasti. Valiokunta toteaa, että kansallispuiston laajentamisella toteutetaan osaltaan Natura 2000 -verkoston toimeenpanoon liittyviä Suomen EU-jäsenyysselvityksien mukaisesti Euroopan komissio on hyväksynyt kansallispuiston laajen-

nusalueineen luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY mukaiseksi SCI-alueeksi (kohde FI050001 Kolovesi — Vaaluvirta — Pyttysekä). Koloveden alueella esiintyy kymmentä luontodirektiivin liitteessä I tarkoitettua luontotyyppiä sekä liitteen II lajeista saimaannorppa ja saukko.

Koloveden kansallispuiston laajennusalueeseen kuuluu saimaannorpalle tärkeitä elinympäristöjä. Puiston vaikutusalueella arvioidaan olevan tällä hetkellä 17 saimaannorppaa. Kuutteja on kuitenkin viime vuosina syntynyt vähän, ja norppakanta on tällä hetkellä taantuva. Vesi-alueiden liittämällä puistoon luodaan edellytykset tehostaa saimaannorpan suojelutoimia, ja lisäksi voidaan samalla parantaa uhanalaisen saimaannieriän suojelua. Metsähallitus valtion vesien haltijana ei norpan suojelemiseksi myy Kolovedelle verkkokalastuslupia, mikä osaltaan edesauttaa myös saimaannieriän suojelua.

Kansallispuiston laajentamisen yhteydessä on keskusteltu Nahkiaissalossa sijaitsevan noin 100 hehtaarin suuruisen alueen liittämistä puiston osaksi. Ehdotettu lisälaajennusalue on valtion omistuksessa ja täyttää tältä osin luonnonsuojelun 11 §:n edellytykset puistoon liittämistä. Valiokunta toteaa kuitenkin, että Nahkiaissalon lisälaajennusalueella ei ole tällä hetkellä sisällytetty minkäänlaisen suojelun piiriin, vaan alue on Metsähallituksen liiketoiminnan omaisuutta. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulee selvittää Nahkiaissalon 100 hehtaarin alueen sisältämät luontoarvot ja muut suojelun laajentamiseen liittyvät kysymykset. Tämän selvityksen perusteella tulee myöhemmin arvioida, onko alueen liittämiseksi kansallispuistoon olemassa edellytyksiä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Metsästys Koloveden kansallispuistossa

Luonnonsuojelun säännösten mukaan eläinten tappaminen ja hätyyttäminen on kansallispuistoissa pääsääntöisesti kielletty. Hirvenajo voidaan kuitenkin kansallispuistoissa sallia alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen eli Metsähallituksen luvalla. Pohjoisessa Suomessa metsästyslain 8 §:ssä erikseen määritellyllä

alueella sijaitsevien kansallispuistojen perustamisen yhteydessä metsästyskiellosta on kuitenkin säädetty laajoja poikkeuksia paikallisille asukkaille. Eteläisessä Suomessa poikkeus kansallispuistojen hirvenmetsästyskieltoon on sen sijaan säädetty ainoastaan Koloveden kansallispuistossa.

Kansallispuistoa perustettaessa vuonna 1990 säädettiin hirvenmetsästyksen sallimisesta, jotta puiston perustamisen vaikutuksia paikallisten asukkaiden metsästysharrastukseen voitiin lieventää. Nykyisin voimassa olevan Koloveden kansallispuistoasetuksen mukaan paikalliset asukkaat saavat Metsähallituksen luvalla metsästää hirveä suurimmassa osassa kansallispuistoa. Valiokunta toteaa, että paikallisten asukkaiden hirvenmetsästysoikeuksien säilyttäminen on niin sanottu saavutettu etu, jota ei ole haluttu poistaa.

Hallituksen esityksen tavoitteena on ollut löytää nykyisen lainsäädännön puitteissa sellainen järjestely, joka ottaa kohtuudella huomioon alueella toimivien paikallisten asukkaiden tarpeet hirvenmetsästyksen jatkamiseksi alueella. Paikallisten asukkaiden mahdollisuus metsästää hirveä ehdotetaan esityksessä säilytettäväksi jatkossakin suurimmassa osassa nykyistä kansallispuistoa. Lisäksi myös merkittävällä osalla puistoon liitettäviksi ehdotettavista uusista alueista hirvenmetsästys on paikallisille asukkaille edelleen mahdollista alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen luvalla. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että ehdotettavat hirvenmetsästysalueet on pitkälti rajattu yhteistyössä alueella toimivien metsästyseurojen kanssa. Valiokunta korostaa lisäksi sitä, että kansallispuistossa säilyy myös edelleen tarve sallia hirvenajo metsästyksen yhteydessä. Hirvenmetsästyksen voi arvioida vaikuttavan vain vähän kansallispuiston muuhun virkistys- ja matkailukäyttöön, koska niitä harjoitetaan pääosin kesäkuukausina hirvenmetsästyskauden ulkopuolella. Retkeilyyn erityisesti osoitetuilla ja sitä varten varustetuilla alueilla hirvenmetsästys ei olisi jatkossa sallittu. Valiokunta toteaa lisäksi, että kansallispuistoon liitettävät alueet muodostavat suurimmalla osalla

metsästyseuroista melko pienen osan seurojen kokonaismetsästysalasta.

Perustetta, jolla metsästyksen oikeudet tahot määräytyvät, ei ole esityksessä tarkoitus muuttaa nykyisestä. Alueella tapahtuneet kuntaliitokset ovat osin laajentaneet sitä asukaspuhjaa, jolla vastaisuudessa on oikeus hirvenmetsästyksen kansallispuistossa. Toisaalta Etelä-Savo on maakuntana muuttotappioaluetta, jonka väestö on vähentynyt. Maa- ja metsätalousvaliokunta totesi lausunnossaan, että esitys vähentää hirvenmetsästyksen oikeutettujen henkilöiden määrää alueen metsästyseuroissa muuttoliikkeen takia. Maa- ja metsätalousvaliokunta esitti lausunnossaan ympäristövaliokunnalle lakiehdotuksen 4 §:n muuttamista siten, että Koloveden kansallispuistossa sallittaisiin alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen luvalla hirvenmetsästyksen 2 §:ssä mainittujen kuntien alueella toimivien riistanhoitoyhdistysten jäsenille. Metsästyseurat valitsevat kuitenkin viime kädessä itse omat jäsenensä, ja niiden halukkuus hankkia uusia jäseniä vaikuttaa myös osaltaan hirvenmetsästyksen toteuttamismahdollisuuksiin.

Valiokunta katsoo, että hirvenmetsästysoikeuden rajaaminen sijaintikunnan vakinaisiin asukkaisiin esityksen mukaisesti kuten tälläkin hetkellä on selkeä ja metsästyslain 8 §:n mukainen menettely, joka kuntaliitosten myötä takaa alueella riittävän potentiaalisen hirvenmetsästäjien joukon myös tulevaisuudessa. Koloveden kansallispuiston kolmen sijaintikunnan (Enonkoski, Heinävesi ja Savonlinna) yhteenlaskettu asukasmäärä oli vuoden 2012 lopussa noin 41 800 henkilöä, joiden joukosta hirvien ampumiseen osallistuvien metsästyseurojen jäsenten tulee jatkossa löytyä. Metsästyseurojen muut jäsenet voivat osallistua hirvenajoon ja muihin metsästyksen liittyviin tehtäviin.

Puiston laajentaminen pienentää Metsähallituksen nykyistä pienriistan lupametsästysaluetta. Valiokunta toteaa, että vieraslajien, kuten minkin ja supikoiran, pyynti on edelleen sallittua koko kansallispuiston alueella.

Liikkumisrajoitukset kansallispuistossa

Valiokunta toteaa, että Metsähallitus on vuonna 2010 laatinut Koloveden kansallispuistolle ja siihen nyt liitettäväksi ehdotetuille laajennusalueille luonnonsuojelulain 19 §:ssä tarkoitettua hoito- ja käyttösuunnitelman, joka on vahvistettu ympäristöministeriössä. Käyttö- ja hoitosuunnitelman pohjalta Metsähallitus voi aloittaa järjestyssäännön laatimisen sen jälkeen, kun Koloveden kansallispuistolaki on tullut voimaan.

Luonnonsuojelulain 20 §:n mukaan kansallispuiston järjestyssäännössä annetaan tarpeelliset liikkumisrajoitukset, joista säädetään lain 18 §:n 2 momentissa. Liikkumis- ja mairinnouskielto tai -rajoitus edellyttää sitä, että alueen eläimistö tai kasvillisuuden säilyminen nimenomaisesti vaatii erityisten kieltojen tai rajoitusten asettamista. Valiokunta pitää tarpeellisena, että nykyiset liikkumisrajoitukset tarkistetaan ja sellaiset poistetaan, joita eläimistö tai kasvillisuuden säilyminen kansallispuistossa ei uuden luonnontieteellisen tiedon perusteella enää edellytä. Hoito- ja käyttösuunnitelma antaa esimerkiksi mahdollisuuden poistaa liikkumisrajoitukset Vaajasalon pohjoisosasta ja Ukonlahdelta. Selvitysten mukaan saimaannorpat eivät ole enää viime vuosina käyttäneet kyseisiä alueita karvanvaihtoon, minkä vuoksi liikkumista ei ole tarpeen näillä alueilla enää rajoittaa. Valiokunta toteaa, että selkeillä ja oikein sijoitetuilla rantautumisalueilla voidaan vähentää retkeilyn mahdollisia haittavaikutuksia luonnonarvoille.

Mikkelin lääninhallitus on veneliikennelain 3 a §:n ja 10 §:n (607/1977) nojalla kieltänyt moottoriveneilyn Kolovedellä. Kielto on annettu alueen helposti häiriintyvien erämaisten lajien, ennen kaikkea uhanalaisen saimaannorpan, suojelemiseksi. Kielto on tullut voimaan vuonna 1995. Polttomoottoriveneiden käyttö on kuitenkin sallittu alueen kiinteistöjen omistajille, ammatinharjoittajille ja Metsähallituksen tehtävissä. Valiokunta pitää moottorikiellon asettamista ja siihen liittyviä nykyisiä poikkeuksia asianmukaisina. Kansallispuiston laajennus edistää puiston kehittämistä yhtenä eteläisen Suomen hiljaisimmista alueista.

Kansallispuiston kehittäminen

Koloveden matkailullisen vetovoiman keskeisimmät elementit ovat hiljaisuus ja alueen luontomaisuus. Tärkeimpiä kävijäryhmiä ovat melojat, soutajat ja patikkaretkelijät. Kansallispuistossa vieraili vuonna 2011 noin 8 000 kävijää, joista noin 85 prosenttia yöpyi alueella. Manneralueiden liittäminen kansallispuistoon parantaa mahdollisuuksia kohdentaa puiston yleisöpalvelut niille alueille, joilla ne aiheuttavat mahdollisimman vähän haittaa suojelutavoitteen saavuttamiselle. Puiston laajennuksen myötä tavoite on kasvattaa kävijämäärää noin 16 000 retkeilijään vuodessa. Valiokunta katsoo, että herkat luontoarvot voidaan parhaiten turvata kehittämällä matkailupalveluita erityisesti melontaretkelyyn ja päiväpatikoinnin näkökulmista. Päiväpatikoinnin mahdollisuuksien paraneminen pidentää todennäköisesti kävijöiden alueella viettämää aikaa, mikä puolestaan kasvattaa lähialueilla majoituksen ja muiden palveluiden kysyntää.

Koloveden kansallispuisto on jo nykyään aluetaloudellisesti tärkeä matkailukohde. Ulkomaisten matkailijoiden prosentuaalinen osuus on kansallispuistoistamme suurin, mikä luo hyvät edellytykset kasvattaa kestävä ja kannattava matkailutoimintaa edelleen. Valiokunta katsoo,

että kansallispuiston hoidon ja käytön tulee tukea luonto- ja kulttuuriarvot huomioivaa virkistyskäyttöä ja kehittyvää luontomatkailutoimintaa. Valiokunta pitää myös välttämättömänä, että kansallispuiston laajentamiseen osoitetaan Metsähallituksen luontopalvelulle tarvittavat taloudelliset resurssit, jotta laajennuksen myötä kasvava kävijämäärä voidaan ohjata hallitusti alueelle.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää Nahkaissalon 100 hehtaarin alueen sisältämät luontoarvot ja muut suojelun laajentamiseen liittyvät seikat sekä arvioi tämän selvityksen perusteella, täytyvätkö edellytykset alueen liittämiseksi Koloveden kansallispuistoon.

Helsingissä 21 päivänä maaliskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
vpj. Rakel Hiltunen /sd
jäs. Timo Heinonen /kok
Antti Kaikkonen /kesk
Pauli Kiuru /kok
Jukka Kärnä /sd

Tapani Mäkinen /kok
Sari Palm /kd
Anni Sinnemäki /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk
Juha Vääänen /ps
vjäs. Susanna Huovinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.

VASTALAUSE

Perustelut

Koloveden kansallispuistoa koskevassa hallituksen esityksessä hirvenmetsästys on ehdotettu sallittavaksi ainoastaan Savonlinnan, Enonkosken ja Heinäveden asukkaille. Asukas on henkilö, jonka kotipaikka on jossain kansallispuiston sijaintikunnassa.

Alueella on paljon vapaa-ajan asukkaita ja alueelta kotoisin olevia ihmisiä, jotka kuuluvat alueella toimiviin riistanhoitoyhdistyksiin. Heille ei valiokunnan enemmistön mielestä tulisi oikeutta osallistua hirvenmetsästyksen.

Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että raja-
saus vaikeuttaa jatkossa huomattavasti hirven-

metsästyksen järjestämistä ja alueen hirvikannan erittäin tarpeellista säätelyä. Tämän vuoksi katsomme, että metsästys tulisi sallia paikallisille asukkaille ja alueella toimivien riistanhoitoyhdistyksen jäsenille.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena pait-
si 4 § muutettuna (Vastalauseen muu-
tosehdotus).*

Vastalauseen muutosehdotus**Laki****Koloveden kansallispuistosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—3 §
(kuten YmVM)

4 §

Metsästys

Sen estämättä, mitä luonnonsuojelulain 13 § 1 momentin 5 kohdassa säädetään, Koloveden kansallispuistossa on alueen hallinnasta vastaa-

van viranomaisen luvalla sallittu hirven metsästys 2 §:ssä mainittujen kuntien asukkaille ja kuntien alueella toimivien riistanhoitoyhdistysten jäsenille lain liitteenä olevaan karttaan merkityillä alueilla.

5 §
(kuten YmVM)

Helsingissä 21 päivänä maaliskuuta 2013

Mirja Vehkaperä /kesk
Antti Kaikkonen /kesk